

Prvá pomoc Slovensku:

priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám

(Aktualizácia 19)

december 2021

Matúš Baliak

Štefan Domonkos

Lucia Fašungová

Branislav Hábel

Ján Komadel

Marcela Veselková

Pod'akovanie

Autori ďakujú Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny, jednotlivým úradom práce, Sociálnej poisťovni, ako aj Infostatu za poskytnutie údajov nevyhnutných na spracovanie tohto komentára.

Zhrnutie¹

Tento komentár predstavuje v poradí devätnástu aktualizáciu analytického komentára ISP zverejneného 29. mája 2020 s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a). Sériou týchto publikácií ISP reaguje na pretrvávajúci záujem verejnosti o dáta súvisiace s využívaním ekonomickej pomoci štátu organizovanej pod záštitou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR).

Koncom marca 2020 schválila vláda SR opatrenia zamerané na zmiernenie ekonomických dopadov pandémie COVID-19. Najprv boli schválené nové typy sociálnych dávok v podobe pandemického nemocenského a ošetrovného, následne vláda predstavila aj opatrenia priamej pomoci na udržanie pracovných miest v rámci tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a samostatne zárobkovo činným osobám (SZČO). Paralelne s týmito opatreniami umožnila novelizácia zákona o sociálnom poistení odklad alebo odpustenie odvodov na sociálne poistenie pre niektorých zamestnávateľov. V čase prípravy devätnástej aktualizácie komentára je vyhlásený núdzový stav, ktorý začal platiť 25. novembra 2021² na obdobie 90 dní a naďalej platí na území Slovenska aj mimoriadny stav. Finančná podpora prostredníctvom opatrení „Prvej pomoci“ sa bude vyplácať do konca februára 2022. Poskytovanie príspevkov za november a december 2021 sa upravilo a namiesto „Prvej pomoci“ sa bude vyplácať navýšená „Prvá pomoc +“, a to aj v nadväznosti na vyhlásenie núdzového stavu.³

Podľa dát dostupných k 5. decembru 2021 uzavreli úrady práce, sociálnych vecí a rodiny so zamestnávateľmi a SZČO dotknutými mimoriadnou situáciou takmer 206 tisíc dohôd o poskytovaní pomoci. Na základe týchto dohôd sa rozdelila pomoc v celkovej výške viac ako 2,1 miliardy eur. Uvedenou sumou sa podporila približne tretina pracovných miest v ekonomike.⁴ Cez „Prvú pomoc“ boli za obdobie marec 2020 až október 2021 podporených zhruba 5,03 milióna mesačných pracovných miest⁵ („človekomesiacov“, zamestnancov alebo SZČO), čo znamená, že priemerný mesačný počet podporených v mesiacoch, za ktoré sa „Prvá pomoc“ poskytovala, presahuje 260 tisíc pracujúcich. Vrchol v počte podporených mesačných miest sme zaznamenali ešte v prvej vlne, keď sa za apríl 2020 podporilo bežne 466 tisíc mesačných pracovných miest. Následne sme sledovali pozvoľný pokles až na septembrových zhruba 186 tisíc. Tento pokles korešpondoval so stabilizáciou epidemickej situácie. Tento vývoj zvrátilo vypuknutie druhej vlny, čo bolo sprevádzané prudkým nárastom v počte podporených mesačných pracovných miest, až sme dosiahli druhý, nižší vrchol, a to viac ako 361 tisíc mesačných pracovných miest podporených za január 2021. Porovnateľné hodnoty sme zaznamenávali až do apríla 2021, až sa následne situácia opäť stabilizovala, a s tým klesali aj počty podporených pracovných miest, čo pokračovalo až do júla. Od júla 2021 zároveň pozorujeme výrazný pokles počtu podporených pracovných miest, čo súvisí s ukončením vyplácania pomoci cez opatrenie 3B, pri ktorom boli v prípade poklesu tržieb zamestnávateľa podporení všetci jeho zamestnanci. Cez opatrenie 3A, ktoré sa vypláca naďalej, sú

¹ Ak nie je inak uvedené, dáta o „Prvej pomoci“ vychádzajú z informácií aktualizovaných k 5. decembru 2021. Údaje o ostatných formách pomoci sú aktuálne ku konkrétnym dňom v roku 2021 s poznámkou uvedenou v texte. Vzhľadom na plánované predĺženie pomoci až do konca roka 2021 očakávame finálne údaje o jednotlivých formách pomoci až v priebehu prvého kvartálu roka 2022.

² Návrh na prijatie núdzového stavu bol predložený na rokovanie vlády a schválený 24. novembra 2021. Bližšie informácie sú dostupné na adrese: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26625/1>.

³ Návrh na úpravu podmienok realizácie „Prvej pomoci“ bol predložený na rokovanie vlády a schválený 24. novembra 2021 (materiál UV-27081/2021). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2021).

⁴ Dáta o podporených pracovných miestach sú za marec 2020 až september 2021; vzhľadom na postupné spracovanie ďalších žiadostí možno očakávať aj postupný nárast všetkých uvedených indikátorov. Uvedené údaje vychádzajú z dát dostupných k 5. decembru 2021 a predstavujú horný odhad počtu podporených pracujúcich, ktorý abstrahuje od možnosti paralelného čerpania pomoci z viacerých opatrení na jedno pracovné miesto.

⁵ Výrazná korekcia v počte podporených mesačných pracovných miest od októbra do decembra 2020 je dôsledkom dodatočnej úpravy metodiky vykazovania počtu podporených pracovných miest.

podporovaní len tí zamestnanci, ktorým zamestnávateľ nemôže pridelovať prácu z dôvodu prekážky na strane zamestnávateľa.

Za august sa „Prvá pomoc“ nevyplácala, a preto sa počet podporených mesačných pracovných miest rovná nule. Z aktualizovaných údajov sa za september trend poklesu zvrátil, keď sa k 5. decembru podporilo takmer 90 tisíc. Síce údaj za október poskytuje len predbežný odhad počtu podporených zamestnancov za daný mesiac, môžeme očakávať, že po ďalšej aktualizácii presiahne počet podporených mesačných pracovných miest za september, pretože už čiastkové údaje sú porovnateľné so súčasným septembrovým počtom. Dodatočné navýšenie môžeme očakávať v dôsledku možnosti požiadať o pomoc, ktorá je naďalej otvorená, a to do konca decembra. Zároveň sledujeme kontinuálne zhoršovanie epidemickej situácie, čo sa s veľkou pravdepodobnosťou odrazí aj v októbrových údajoch. Celková uhradená suma za jednotlivé mesiace úzko koreluje s počtom podporených mesačných pracovných miest, keď sme zaznamenali obdobný vývoj, avšak s prechodom na rozšírené rámce „Prvej pomoci +“ a „Prvej pomoci ++“ sme vrchol v mesačnej alokácii zaznamenali až počas druhej vlny pandémie, a to vo februári, keď sa vyplatilo viac ako 212 miliónov. V priemere sa mesačne vyplatilo na sanáciu negatívnych dopadov prostredníctvom nástrojov „Prvej pomoci“ cez 113 miliónov eur. Od vrcholu v objeme vyplatenej mesačnej podpory za február sme až do júla sledovali postupné utlmovanie čerpania, čo sa však od septembra zmenilo a zhoršenie epidemickej situácie je badateľné aj na údajoch za september a október 2021.

Nástroje „Prvej pomoci“ naďalej najintenzívnejšie využívajú mikropodniky. Nastolený trend je badateľný aj na dostupných číslach za október, keď podniky s maximálne 9 zamestnancami čerpajú naďalej viac ako 50 %, hoci za september a október sme svedkami mierneho zníženia podielu o niekoľko p.b. oproti júlovej alokácii. Od začiatku roka 2021 sme zaznamenali odlišný vývoj u malých a stredných firiem, ktorých podiel na vyplatenej „Prvej pomoci“ postupne klesal, čo potvrdili aj aktualizované septembrové údaje. Avšak s postupným zhoršovaním epidemickej situácie, zdá sa, reaguje aj podiel malých a stredných podnikov, ktorý sa za október podľa čiastkových údajov zvýšil. U kategórie veľkých podnikov sledujeme medzimesačné pohyby v podiele čerpania v oboch smeroch. Zatiaľ čo počas prvých štyroch mesiacov roka 2021 sme zaznamenali postupné znižovanie podielu, tak dáta za máj až september ukazovali postupný nárast na podiele vyplatenej „Prvej pomoci“. Čiastkové údaje za október signalizujú zastabilizovanie čerpania u tejto kategórie podnikov v blízkosti hranice 25 %.

Pomoc naďalej prúdi prevažne do priemyselnej výroby, stavebníctva a veľkoobchodu a maloobchodu, čo potvrdzujú aj dostupné údaje za október 2021. Kým do konca roka 2020 prúdil najväčší objem pomoci do priemyselnej výroby, tak za mesiace prvého kvartálu 2021 sme zaznamenali postupný nárast u podnikov pôsobiacich vo veľkoobchode a maloobchode, ktoré využívali nástroje „Prvej pomoci“ najintenzívnejšie. Za mesiac apríl došlo k opätovnej výmene, keď podniky pôsobiace v odvetví priemyselnej výroby čerpali najväčšiu časť pomoci, čo pokračuje aj v ďalších mesiacoch s postupným nárastom podielu týchto firiem. V rovnakom časovom horizonte sledujeme postupné zintenzívňovanie čerpania u firiem pôsobiacich v stavebníctve. Podľa predbežných údajov vzrástol za október aj podiel podnikov v ubytovacích a stravovacích službách, a to až k 11 %. Podávanie výkazov a žiadostí za október je naďalej otvorené, a to do 31. decembra preto očakávame, že prezentované údaje za október sa budú ešte dodatočne upravovať.

Spomedzi opatrení predstavovalo opatrenie 3B s odstupňovaným paušálnym príspevkom na zamestnanca viac ako polovicu celkovej vyplatenej sumy za jednotlivé mesiace od mája 2020 do januára 2021. Do marca 2021 klesol podiel tohto opatrenia na menej ako 44 %, ale za obdobie apríl až jún evidujeme opätovný nárast k hranici 47 %. Z dôvodu zmien v pravidlách „Prvej pomoci“ platných od júla 2021 sa poskytovanie opatrenia 3B dočasne zastavilo, a preto sledujeme výrazne zmeny v podieloch u ostatných opatrení počnúc júlom 2021. Najintenzívnejšie sú podľa dostupných údajov za október využívané opatrenia 3A a 2, ktorých podiel na vyplatenej „Prvej pomoci“ predstavuje predbežne viac ako 95 %. Takmer totožnú intenzitu využívania jednotlivých opatrení sme podľa aktualizovaných údajov zaznamenali aj za júl a september. S ďalším spracovaním výkazov a žiadostí za október 2021 očakávame dodatočné úpravy v relatívnej intenzite čerpania.

Priemerná suma podpory na jedno pracovné miesto mala v letných mesiacoch roka 2020 mierne klesajúci trend a v septembri dosiahla 271 eur. Navýšenie príspevkov v rámci prechodu na „Prvú pomoc +“ sa prejavilo už v dátach za október, november a december. Tento trend pokračoval aj v januári, keď priemerná podpora na jedno pracovné miesto dosiahla 522 eur. Príspevky za obdobie február až jún 2021 boli vyplácané cez rozšírenú schému „Prvá pomoc ++“, čo sa premietlo aj do výšky priemernej finančnej podpory na jedno pracovné miesto. Pomoc pripadajúca na jedného zamestnanca sa za február a marec ustálila v blízkosti 613 eur, respektíve 628 eur. Za apríl až jún sme zaznamenali postupný pokles priemernej pomoci na zamestnanca, a to na úroveň blízko 545 eur. Priemerná podpora za mesiace júl až október mierne klesla, avšak naďalej pripadá na zamestnanca viac ako 355 eur.

Nad rámec uvedených opatrení bolo súčasťou podporného programu aj prispôbenie systému sociálneho zabezpečenia novej situácii v podobe vytvorenia tzv. pandemických dávok. Počas prvého roka pandémie (marec 2020 až február 2021) bolo vyplatených o 453 403 viac dávok ošetrovného, čo predstavovalo nárast výdavkov o takmer 148 miliónov eur. V druhom roku pandémie (marec až november 2021) vzrástli výdavky na dávku ošetrovné v porovnaní s predpandemickým obdobím v roku 2019 o dodatočných 27 miliónov eur (182 %).

Počas prvého roka pandémie výrazne vzrástlo aj vyplácanie dávok nemocenské. V porovnaní s obdobím pred vypuknutím pandémie vzrástol počet vyplatených dávok o 571 676, čo sa premietlo aj do zvýšenia výdavkov o takmer 190 miliónov eur. V druhom roku pandémie (marec až november 2021) vzrástli výdavky na nemocenské v porovnaní s obdobím pred pandémiou o dodatočných 169 miliónov eur (51 %).

Úvod

Tento dokument je v poradí devätnástou aktualizáciou analytického komentára ISP z 29. mája 2020, ktorý bol zverejnený s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, 2020b, 2020c; Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, Veselková, & Vojtechová, 2020; Baliak, Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, 2020b).⁶ Vláda SR vyhlásila 12. marca 2020 mimoriadnu situáciu pre šírenie ochorenia COVID-19 a postupne prijímala opatrenia na zabránenie šírenia tejto choroby. S cieľom zmierniť dopady pandémie a protipandemických opatrení pripravila vláda hneď niekoľko balíkov pomoci. Dňa 25. marca 2020 vláda schválila **prvú sociálnu pomoc** vo forme tzv. „**pandemických dávok**“ určených rodičom detí a osobám v povinnej karanténe. O šesť dní neskôr, dňa 31. marca 2020, schválila aj tzv. „**Prvú pomoc**“ **zamestnancom, podnikateľom a SZČO**, ktorá pozostáva z viacerých opatrení založených na priamej finančnej podpore pracovných miest a podnikania spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Od 1. októbra nahradil „Prvú pomoc“ nový rámec, „Prvá pomoc +“, ktorá priamo nadviazala na svoju predchodkyňu, ale zároveň aj zvýšila rozsah pomoci a rozšírila okruh oprávnených osôb. Uznesením vlády schváleným k 2. februáru 2021 na návrh Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, vláda pružne zareagovala na požiadavku ďalšieho navýšenia finančných príspevkov v podobe „**Prvej pomoci ++**“. Vláda prostredníctvom tohto zatraktívnenia pomoci promptne reagovala na zhoršenú epidemickú situáciu počas druhej vlny pandémie, s cieľom minimalizovať dodatočné negatívne ekonomické a sociálne následky. Rozšírená verzia „Prvej pomoci +“ v podobe tzv. „Prvej pomoci ++“ navýšila finančné príspevky, zároveň však došlo k úprave pri výpočte príspevku s cieľom odbremeniť zamestnávateľov od platenia celej výšky odvodov za svojich zamestnancov. Pomoc pre postihnuté subjekty sa na základe pravidiel „Prvej pomoci ++“ vyplácala od februára 2021 až do konca júna 2021. Uznesením vlády prijatým 9. júna 2021 sa vyplácanie finančnej pomoci za júl 2021 naviazalo na stav epidemickej situácie cez tzv. Covid automat. Úpravou Covid automatu na základe uznesenia vlády prijatého 10. augusta 2021 došlo k zmenám v poskytovaní finančných príspevkov prostredníctvom nástrojov „Prvej pomoci“. Za august, aj kvôli priaznivej epidemickej situácii, keď sa viac ako 40 okresov nachádzalo vo fáze monitoringu, sa vláda rozhodla vypnúť poskytovanie finančnej pomoci. Za september sa uplatňovala „Prvá pomoc“ bez možnosti využitia opatrenia 3B.⁷ K ďalšiemu rozšíreniu okruhu oprávnených subjektov došlo 10. novembra 2021, keď vláda prijala uznesenie,⁸ ktorým sa umožňuje čerpať pomoc aj tým subjektom, ktoré vznikli najneskôr do konca septembra 2021. Zároveň umožňuje žiadať o pomoc aj na zamestnancov, ktorí nastúpili k rovnakému dátumu. Tým istým uznesením sa upravuje aj výška pomoci za október a ďalšie mesiace tak, aby zohľadňovala zákonnú podmienku, že vyplácaná náhrada mzdy nemôže byť nižšia ako aktuálne platná minimálna mzda. Na základe návrhu ministra práce, sociálnych vecí a rodiny sa 24. novembra prijalo uznesenie, ktorým sa rozširuje pomoc za november a december 2021, keď sa využije rámec „Prvá pomoc +“.⁹ Na základe uznesenia prijatého 1. decembra 2021 sa „Prvá pomoc“ bude vyplácať až do konca februára 2022.¹⁰ Rozhodnutie predĺžiť vyplácanie „Prvej pomoci“ plyní najmä z potreby sanovať negatívne dôsledky pandémie vo vyššej miere a zabezpečiť pokrytie širšieho okruhu subjektov, ktoré by v prípade účinnosti zákona o podpore v čase skrátenej práce, tzv. Kurzarbeitu neboli oprávnenými žiadateľmi. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny sa snaží aj takýmto spôsobom ochrániť trh práce a predísť nežiadúcim socio-ekonomickým dôsledkom. Rovnako 1. decembra bolo

⁶ Pôvodný materiál aj jeho aktualizácie sú dostupné na internetovej stránke ISP

institutsocialnejpolitiky.sk/analyticke-komentare/index.html

⁷ Návrh na úpravu podmienok realizácie „Prvej pomoci“ bol predložený na rokovanie vlády a schválený 10. augusta 2021 (materiál UV-16464/2021). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2021).

⁸ Návrh na úpravu podmienok realizácie „Prvej pomoci“ bol predložený na rokovanie vlády a schválený 10. novembra 2021 (materiál UV-25446/2021). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2021).

⁹ Návrh na úpravu podmienok realizácie „Prvej pomoci“ bol predložený na rokovanie vlády a schválený 24. novembra 2021 (materiál UV-27081/2021). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2021).

¹⁰ Návrh na úpravu podmienok realizácie „Prvej pomoci“ bol predložený na rokovanie vlády a schválený 1. decembra 2021 (materiál UV-27687/2021). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2021).

prijaté uznesenie, ktorým sa upravila účinnosť zákona o podpore v čase skrátenej práce, keď sa účinnosť posunula z januára na marec 2022.¹¹

Po mesiaci opäť prinášame novú aktualizáciu komentára ISP o protipandemických opatreniach na podporu ekonomiky. Dokument prezentuje aktualizované údaje za obdobie marec 2020 až október 2021.

„Prvá pomoc“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom: zmierňovanie hospodárskych dopadov pandémie pokračuje až do konca februára 2022

Vláda SR 31. marca 2020 schválila balík tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom s cieľom znížiť dopady koronavírusu na ekonomiku. Priama podpora zamestnávateľov a SZČO sa realizuje v súčasnosti v rámci „Prvej pomoci“ prostredníctvom piatich opatrení spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Od dátumu pôvodného schválenia pomoci sa táto podpora opakovane predlžovala s cieľom pomôcť tým segmentom ekonomiky, ktoré sú naďalej ohrozené útlmom ekonomickej aktivity v súvislosti s pandemiou COVID-19. V zmysle posledného rozhodnutia vlády SR budú opatrenia platné do konca februára 2022, pričom za obdobie november a december 2021 sa na sanáciu dopadov využije rámec „Prvá pomoc +“. Štruktúra nástrojov a rozsah pomoci za prvé dva mesiace roka 2022 ešte nie sú presne definované. Detaily o jednotlivých schémach platných za obdobie marec 2020 - jún 2021 sú k dispozícii v predošlých publikáciách ISP na tému pomoci ekonomike SR počas mimoriadnej situácie vyhlásenej v súvislosti s pandemiou COVID-19 (Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, Baliak, Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Chujac, T., Komadel, J., a iní. 2021b).¹² Tabuľka 1 poskytuje krátke zhrnutie štruktúry opatrení „Prvej pomoci“ platnej od júla 2021 do októbra 2021.

Tabuľka 1 Prehľad opatrení „Prvá pomoc“^{a, c, d} za obdobie júl až október 2021

OP	Charakteristika opatrenia	Oprávnený žiadateľ [Cieľová skupina, ak je iná ako žiadateľ]	Výška pomoci
1	finančná podpora pre zamestnávateľov, ktorých činnosť bola obmedzená úradným rozhodnutím: podpora poskytovaná zamestnávateľovi na zamestnanca na prekážke ^b	zamestnávatelia (právnické osoby aj SZČO) mimo VS vzniknutí najneskôr 1.10.2021 [zamestnanci prijatí najneskôr 1.10.2021]	80 % priemerného zárobku zamestnanca za čas strávený na prekážke (max. 1100 € za mesiac)
2	odstupňovaný finančný príspevok v závislosti od poklesu tržieb, ktorý dosahuje najmenej 20 %	nemocensky a dôchodkovo poistené SZČO, ktoré začali vykonávať svoju činnosť najneskôr 1.10.2021, vrátane SZČO so súbehom pracovného pomeru; oprávnené sú aj SZČO, na ktoré sa vzťahujú odvodové prázdniny	pokles tržieb: príspevok za mesiac 20 % – 39,99 %: 180 € 40 % – 59,99 %: 300 € 60 % – 79,99 %: 420 € 80 % a viac: 540 € príjem z pracovného pomeru vedie ku kráteniu príspevku
3A	finančná podpora pre zamestnávateľov, ktorých činnosť bola obmedzená ekonomickým poklesom: podpora	zamestnávatelia (právnické osoby aj SZČO) mimo VS vzniknutí najneskôr	80 % priemerného zárobku zamestnanca za čas strávený

¹¹ Návrh zákona, ktorým sa mení zákon č. 215/2021 Z.z. o podpore v čase skrátenej práce bol predložený na rokovanie vlády a schválený 1. decembra 2021. Bližšie informácie sú dostupné na adrese: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26684/1>.

¹² Opatrenie 1 je určené pre tých zamestnávateľov, ktorí boli nútení na základe rozhodnutia orgánu verejnej moci zavrieť prevádzku. Opatrenie 2 je určené na kompenzáciu SZČO s poklesom tržieb. Opatrenia 3A a 3B sa týkajú tých zamestnávateľov, ktorých sa dotkli negatívne ekonomické dopady mimoriadnej situácie, aj keď sa na nich nevzťahoval úradom vydaný zákaz činnosti. Opatrenie 4A a 4B sa týka tých SZČO a konateľov tzv. jednoosobových s.r.o., na ktorých sa nevzťahuje žiadne zo skôr uvedených opatrení.

	poskytovaná zamestnávateľovi na zamestnanca na prekážke ^b	1.10.2021 [zamestnanci prijatí najneskôr 1.10.2021]	na prekážke (max. 880 € za mesiac)
4A	finančný príspevok v jednotnej výške pre každého oprávneného žiadateľa	SZČO bez iných príjmov a bez sociálneho poistenia (príjem z pracovného pomeru a dohôd sa pripúšťa), ktoré začali vykonávať svoju činnosť najneskôr 1.10.2021.	210 € za mesiac; príjem dosahovaný z pracovného pomeru a dohôd vedie ku kráteniu príspevku
4B	finančný príspevok v jednotnej výške pre každého oprávneného žiadateľa	jednoosobová s.r.o., ktorá vznikla najneskôr 1.10.2021 a spĺňa podmienky minimálneho obratu a maximálneho zisku pred zdanením	210 € za mesiac; príjem konateľa dosahovaný z pracovného pomeru a dohôd vedie ku kráteniu príspevku

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2021); Pozn.:^a Detailný opis opatrení je k dispozícii v predchádzajúcich aktualizáciách komentára ISP k „Prvej pomoci“ dostupnej na webstránke www.institutsocialnejpolitiky.sk; ^bprekážka na strane zamestnávateľa v zmysle § 142 Zákonníka práce; ^cpoužitie skratky: CCP=celková cena práce, OP=opatrenie, SZČO=samostatne zárobkovo činná osoba, VS=sektor verejnej správy. ^d Od júla 2021 do októbra 2021 sa opatrenie 3B neuplatňovalo.

Tabuľka 2 poskytuje prehľad o hlavných ukazovateľoch čerpania finančných prostriedkov z jednotlivých opatrení „Prvej pomoci“ k 5. decembru 2021, osobitne za marec 2020 až október 2021. Údaje za mesiace marec 2020 až júl 2021 dostupné k 5. decembru 2021 považujeme za relatívne blízke finálnemu čerpaniu pomoci, nakoľko zamestnávateľia a SZČO mali možnosť požiadať o pomoc za posledný z týchto mesiacov do 30. novembra 2021. Za august sa finančná podpora neposkytovala, a preto sú uvedené hodnoty čerpania za tento mesiac nulové. Prezentované údaje za október budú podliehať dodatočnej úprave, a to z dôvodu možnosti požiadať o pomoc za tento mesiac do konca decembra 2021.

Tabuľka 2 Čerpanie finančných príspevkov za marec 2020 až október 2021 z projektov prvej pomoci, stav k 5. 12. 2021^a

Opatrenie	Počet podporených subjektov	Počet podporených zamestnancov / SZČO	Finančný príspevok	Priemerná podpora na pracujúceho	Žiadaná suma
marec 2020	80 070	370 450	82 994 603,04 €	224,04 €	83 023 517,66 €
1	13 693	65 586	18 720 905,66 €	285,44 €	
2	39 575	39 575	9 921 928,57 €	250,71 €	
3A	2 648	68 111	18 367 703,09 €	269,67 €	
3B	12 589	185 638	34 770 400,72 €	187,30 €	
4A	10 574	10 574	1 112 130,00 €	105,18 €	
4B	966	966	101 535,00 €	105,11 €	
apríl 2020	94 577	465 525	176 965 446,19 €	380,14 €	177 033 607,79 €
1	11 265	56 511	28 027 678,03 €	495,97 €	
2	47 453	47 453	22 362 133,26 €	471,25 €	
3A	4 547	102 998	44 086 520,02 €	428,03 €	
3B	17 825	245 170	79 671 844,88 €	324,97 €	
4A	12 266	12 266	2 580 285,00 €	210,36 €	
4B	1 127	1 127	236 985,00 €	210,28 €	
máj 2020	77 255	458 954	145 998 286,63 €	318,11 €	146 075 700,28 €
1	4 050	24 663	10 343 893,87 €	419,41 €	
2	41 432	41 432	18 571 411,85 €	448,24 €	
3A	4 478	109 521	41 467 177,96 €	378,62 €	
3B	17 606	273 723	73 594 983,90 €	268,87 €	
4A	8 648	8 648	1 817 794,05 €	210,20 €	
4B	967	967	203 025,00 €	209,95 €	
jún 2020	52 476	278 170	80 895 360,31 €	290,81 €	80 926 597,69 €
1	349	2 106	808 773,32 €	384,03 €	
2	29 939	29 939	13 102 834,17 €	437,65 €	
3A	3 245	79 924	24 679 237,95 €	308,78 €	
3B	12 208	159 543	40 904 594,87 €	256,39 €	
4A	5 977	5 977	1 256 910,00 €	210,29 €	
4B	681	681	143 010,00 €	210,00 €	
júl 2020	41 814	225 147	63 396 490,30 €	281,58 €	63 403 573,85 €
1	78	472	291 817,64 €	618,26 €	
2	23 814	23 814	10 427 881,98 €	437,89 €	

3A	2 702	73 634	20 116 961,79 €	273,20 €	
3B	9 753	121 815	31 421 523,89 €	257,94 €	
4A	4 854	4 854	1 021 545,00 €	210,45 €	
4B	558	558	116 760,00 €	209,25 €	
august 2020	40 564	201 214	56 915 359,88 €	282,86 €	56 925 867,88 €
1	53	135	61 734,02 €	457,29 €	
2	22 619	22 619	9 893 080,00 €	437,38 €	
3A	2 561	52 822	14 496 078,81 €	274,43 €	
3B	10 365	120 722	31 427 592,05 €	260,33 €	
4A	4 394	4 394	927 255,00 €	211,03 €	
4B	522	522	109 620,00 €	210,00 €	
september 2020	42 972	186 281	50 481 373,37 €	271,00 €	50 491 066,60 €
1	71	206	78 648,77 €	381,79 €	
2	24 090	24 090	10 375 527,65 €	430,70 €	
3A	2 619	43 813	10 315 687,99 €	235,45 €	
3B	10 909	112 931	28 608 903,96 €	253,33 €	
4A	4 658	4 658	980 175,00 €	210,43 €	
4B	583	583	122 430,00 €	210,00 €	
október 2020	72 256	252 235	106 893 445,84 €	423,79 €	106 943 242,91 €
1	1 016	3 695	1 337 310,45 €	361,92 €	
2	39 771	39 771	24 849 167,48 €	624,81 €	
3A	4 850	44 269	14 906 960,53 €	336,74 €	
3B	17 504	155 499	63 075 480,64 €	405,63 €	
4A	8 117	8 117	2 454 946,36 €	302,45 €	
4B	884	884	269 580,38 €	304,96 €	
november 2020	82 414	244 197	112 426 731,40 €	460,39 €	113 201 211,06 €
1	1 030	3 617	1 879 979,82 €	519,76 €	
2	45 578	45 578	30 218 352,33 €	663,00 €	
3A	5 137	38 870	15 495 301,93 €	398,64 €	
3B	18 597	144 202	61 198 296,24 €	424,39 €	
4A	10 814	10 814	3 294 152,08 €	304,62 €	
4B	1 116	1 116	340 649,00 €	305,24 €	
december 2020	83 546	262 230	120 439 126,02 €	459,29 €	121 083 551,18 €
1	2 012	10 665	3 492 351,83 €	327,46 €	
2	46 767	46 767	31 188 204,18 €	666,88 €	
3A	5 905	41 774	16 838 435,60 €	403,08 €	
3B	17 787	152 073	65 573 825,25 €	431,20 €	
4A	9 868	9 868	3 015 286,37 €	305,56 €	
4B	1 083	1 083	331 022,79 €	305,65 €	
január 2021	117 788	360 585	188 189 747,18 €	521,90 €	188 435 592,45 €
1	3 374	19 725	11 290 948,82 €	572,42 €	
2	65 040	65 040	47 729 767,03 €	733,85 €	
3A	7 612	48 718	22 506 651,76 €	461,98 €	
3B	24 273	209 802	101 329 159,28 €	482,98 €	
4A	15 889	15 889	4 900 099,84 €	308,40 €	
4B	1 411	1 411	433 120,45 €	306,96 €	
február 2021	120 419	346 068	212 195 930,92 €	613,16 €	212 276 871,35 €
1	3 172	20 389	14 849 776,49 €	728,32 €	
2	70 690	70 690	56 702 696,28 €	802,13 €	
3A	8 147	49 887	30 571 713,92 €	612,82 €	
3B	23 202	190 069	104 779 016,04 €	551,27 €	
4A	13 576	13 576	4 780 291,81 €	352,11 €	
4B	1 457	1 457	512 436,38 €	351,71 €	
marec 2021	115 340	317 410	199 300 006,98 €	627,89 €	199 427 344,99 €
1	3 190	20 520	16 401 014,78 €	799,27 €	
2	69 335	69 335	55 645 234,31 €	802,56 €	
3A	8 429	58 826	35 390 061,27 €	601,61 €	
3B	20 367	154 803	86 967 379,88 €	561,79 €	
4A	12 484	12 484	4 390 350,50 €	351,68 €	
4B	1 442	1 442	505 966,24 €	350,88 €	

apríl 2021	109 146	315 124	180 204 576,68 €	571,85 €	180 217 698,02 €
1	2 467	15 585	7 027 841,31 €	450,94 €	
2	66 715	66 715	52 439 731,64 €	786,03 €	
3A	7 629	63 990	28 706 304,11 €	448,61 €	
3B	20 216	156 786	87 813 906,50 €	560,09 €	
4A	10 712	10 712	3 748 860,87 €	349,97 €	
4B	1 336	1 336	467 932,25 €	350,25 €	
máj 2021	90 423	267 495	154 415 532,08 €	577,27 €	154 425 926,73 €
1	587	2 122	1 326 431,13 €	625,09 €	
2	58 034	58 034	44 730 799,56 €	770,77 €	
3A	5 482	60 750	31 579 045,52 €	519,82 €	
3B	16 757	137 085	73 458 246,20 €	535,86 €	
4A	8 373	8 373	2 924 401,48 €	349,27 €	
4B	1 131	1 131	396 608,19 €	350,67 €	
jún 2021	78 422	224 462	122 412 511,11 €	545,36 €	122 670 827,52 €
1	199	904	456 750,32 €	505,25 €	
2	51 589	51 589	39 611 722,77 €	767,83 €	
3A	4 503	55 919	22 262 731,73 €	398,12 €	
3B	13 751	107 721	57 170 289,54 €	530,73 €	
4A	7 364	7 364	2 572 755,62 €	349,37 €	
4B	965	965	338 261,13 €	350,53 €	
júl 2021	41 619	84 113	29 928 157,10 €	355,81 €	29 945 260,30 €
1	98	890	198 999,79 €	223,60 €	
2	31 302	31 302	14 168 705,24 €	452,65 €	
3A	3 975	45 699	14 290 284,80 €	312,70 €	
3B	0	0	0,00 €	0,00 €	
4A	5 518	5 518	1 126 755,34 €	204,20 €	
4B	704	704	143 411,93 €	203,71 €	
august 2021	0	0	0,00 €	0,00 €	0,00 €
1	0	0	0,00 €	0,00 €	
2	0	0	0,00 €	0,00 €	
3A	0	0	0,00 €	0,00 €	
3B	0	0	0,00 €	0,00 €	
4A	0	0	0,00 €	0,00 €	
4B	0	0	0,00 €	0,00 €	
september 2021	42 403	89 517	33 031 074,25 €	368,99 €	33 043 587,21 €
1	88	262	102 483,11 €	391,16 €	
2	32 198	32 198	14 341 718,70 €	445,42 €	
3A	4 353	51 306	17 412 296,59 €	339,38 €	
3B	0	0	0,00 €	0,00 €	
4A	5 105	5 105	1 043 036,76 €	204,32 €	
4B	646	646	131 539,09 €	203,62 €	
október 2021	39 696	85 316	30 865 983,62 €	361,78 €	30 917 059,94 €
1	113	587	212 219,30 €	361,53 €	
2	29 724	29 724	13 505 624,49 €	454,37 €	
3A	4 615	49 767	16 078 932,74 €	323,08 €	
3B	0	0	0,00 €	0,00 €	
4A	4 655	4 655	950 258,67 €	204,14 €	
4B	583	583	118 948,42 €	204,03 €	

Zdroj: Informačný systém služieb zamestnanosti, ÚPSVaR. Pozn.: ^a Dáta z Informačného systému služieb zamestnanosti predstavujú predbežné údaje, ktoré sa môžu spätne korigovať, napríklad preradením podporených subjektov v rámci opatrení; ^b Údaje predstavujú počet podporených SZČO. Vzhľadom na charakter opatrení 2 a 4, ISP v prípade týchto opatrení predpokladá nutnú ekvivalenciu počtu podporených subjektov a počtu podporených SZČO (stĺpec 3).

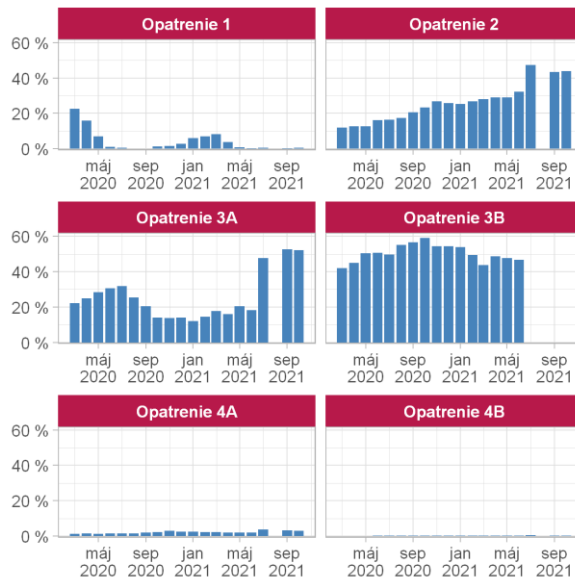
Absolútna výška čerpania v prvej vlně pandémie kulminovala v apríli 2020 a v nasledujúcich mesiacoch alokovaná suma postupne klesala. Tento trend sa zvrátil v októbri, keď sa epidemická situácia na Slovensku zhoršila, čo sa prejavilo aj v objeme čerpania. Rozšírenie okruhu poberateľov a zatraktívnenie finančnej podpory v rámci prechodu na „Prvú pomoc +“ taktiež prispelo k výraznému medzimesačnému skoku v alokovanej sume za október. Medzimesačné zintenzívnenie čerpanej pomoci sme zaznamenali aj za november

a december. Tento vývoj vyvrcholil v úvodných dvoch mesiacoch roka 2021. Dostupné údaje dokumentujú kulmináciu v absolútnej výške čerpania finančných prostriedkov v druhej vlny pandémie vo februári 2021, keď sa prostredníctvom opatrení „Prvej pomoci“ vyplatilo viac ako 212 miliónov eur. Táto suma prevyšuje aj maximum zaznamenané počas prvej vlny pandémie, ktorým bolo 177 miliónov eur za apríl 2020.¹³ Objem vyplatenej pomoci za ďalšie mesiace pozvoľne klesal, čo dokážeme sčasti pripísať stabilizácii epidemickej situácie na Slovensku. Úprava podmienok „Prvej pomoci“ taktiež ovplyvnila objem vyplatenej podpory počnúc júlom 2021. Dostupné údaje za september a október signalizujú zvrät v objeme vyplatenej pomoci, keď už septembrová alokácia presiahla júlový objem vyplatenej pomoci a čiastkové údaje za október už taktiež prekonal júlové čerpanie. Keďže za október je možnosť požiadať o pomoc naďalej otvorená, očakávame dodatočné korekcie smerom nahor. Opätovný nárast v objeme vyplatenej pomoci do značnej miery reflektuje zhoršovanie epidemickej situácie na území Slovenska. Prezentované čísla treba naďalej vnímať ako spodný odhad celkovej čerpanej sumy za jednotlivé mesiace, preto je potrebné aj údaje v ďalších častiach interpretovať obdobne.

Najväčšiu časť vyplatenej sumy v mesiacoch máj 2020 až február 2021 stabilne tvorilo opatrenie 3B, ktorého podiel sa v jednotlivých mesiacoch pohyboval okolo polovice celkovej vyplatenej sumy. V marci 2021 podiel opatrenia 3B klesol na menej ako 44 %, ale za obdobie apríl až jún sme pozorovali opätovné oživenie čerpania prostredníctvom tohto opatrenia (Graf 1). V marci 2020 sa vyplatilo cez opatrenia 1 a 3A zhodne niečo cez 22 % celkovej uhrádzanej sumy, ale ich využívanie bolo v nasledujúcich mesiacoch radikálne odlišné. Kým podiel opatrenia 1, určeného pre zamestnávateľov s prevádzkami zatvorenými na základe úradného rozhodnutia postupne klesal, až na úroveň okolo desatiny percenta v auguste, resp. septembri 2020, tak v nasledujúcich mesiacoch najmä v dôsledku vypuknutia druhej vlny pandémie sa jeho podiel na vyplatenej sume „Prvej pomoci“ kontinuálne zvyšoval, až na viac ako 8 % v marci 2021. Epidemická situácia sa začiatkom apríla začala postupne stabilizovať, čo sa pretavilo do obozretného otvárania ďalších segmentov ekonomiky. V nadväznosti na opatrné otváranie ekonomiky sa počet úradne zatvorených prevádzok obmedzoval. Objem pomoci smerujúcich do prevádzok, ktoré sú uzatvorené na základe rozhodnutia ÚVZ sa od mája zastabilizoval na úrovni pod 1 %. Hoci sa epidemická situácia začína opäť zhoršovať, z dostupných dát zatiaľ nesledujeme výraznú medzimesačnú zmenu v relatívnej váhe tohto opatrenia. K 5. decembru sa prostredníctvom opatrenia 1 vyplatilo len zhruba 0.7 % celkovej pomoci za október. Podiel opatrenia 3A až do júla 2020, naopak, zaznamenal postupný vzostup na takmer 32 %, ale v období od augusta minulého roka začalo využívanie tohto opatrenia pozvoľna ustupovať, až sa dostalo pod 12 % hranicu zaznamenanú v januári. Podľa dostupných údajov sa využívanie opatrenia 3A, merané cez relatívny podiel, zvyšuje. Za máj a jún sa podiel 3A pohyboval nad 18 %. Úpravy v pravidlách „Prvej pomoci“ platné od júla, spôsobili aj zmenu v intenzite využívania tohto opatrenia, keď za júl sa vyplatilo cez 3A takmer 48 % celkovej pomoci. Za september a október sa cez rovnaké opatrenie predbežne vyplatila viac ako polovica „Prvej pomoci“. Zároveň sme zaznamenali postupné zintenzívnenie využívania opatrenia 2, ktorého podiel medzi marcom 2020 a májom 2021 vzrástol z necelých 12 % na približne 29 % celkovej vyplatenej sumy. Vychádzajúc z dostupných údajov za júl až október sledujeme ďalší nárast podielu čerpania prostredníctvom tohto opatrenia až nad úroveň 43 %. Súhrnne sa vypláca prostredníctvom opatrení 2 a 3A od ukončenia vyplácania opatrenia 3B v júli viac ako 95 % celkovej sumy.

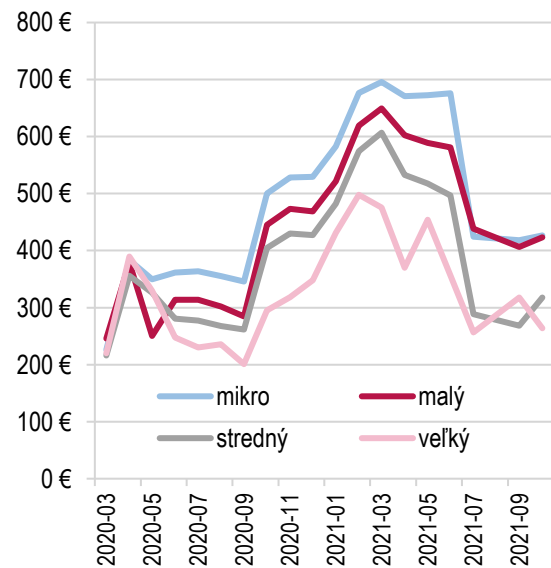
¹³ Pri porovnávaní vysokého čerpanie za mesiace v roku 2021 je však potrebné zdôrazniť rozdiely v nastavení a maximálnych výškach podpory medzi „Prvou pomocou“, „Prvou pomocou+“ a „Prvou pomocou++“. Pre bližšie porovnanie, pozri Tabuľku 1.

Graf 1 Najväčšia časť celkovej sumy podpory je poskytovaná cez opatrenie 3A

Zdroj: ÚPSVaR.

Graf 2 Priemerná podpora na pracujúceho podľa kategórie veľkosti podniku od júla klesla

Zdroj: ÚPSVaR.

Zhoršenie epidemickej situácie na Slovensku v jesenných mesiacoch roku 2020 znamenalo ukončenie trendu postupného poklesu počtu podporených zamestnancov a SZČO z historického maxima 466 tisíc v apríli 2020 na viac ako 186 tisíc v septembri 2020. Za október¹⁴ sme zaznamenali prudký medzimesačný nárast v počte podporených pracovných miest o 66 tisíc, na viac ako 252 tisíc, čo predstavuje medzimesačný nárast o 35 %. Ešte významnejšia medzimesačná zmena nastala v januári, keď sa podporilo o 38 % viac pracovných miest ako za december 2020. Celkový počet podporených pracovných miest za január presiahol 360 tisíc. Za ďalšie mesiace je badateľný kontinuálny pokles v počte podporených zamestnancov a SZČO, a to najmä vďaka stabilizácii epidemickej situácie. Tento vývoj pokračoval podľa dostupných čísel až do júla 2021, keď sa prostredníctvom nástrojov „Prvej pomoci“ podporilo cez 84 tisíc mesačných pracovných miest. Výrazný pokles o viac ako 62 % oproti júnu je okrem zlepšujúcej sa epidemickej situácie spôsobený aj ukončením vyplácania opatrenia 3B. Zatiaľ čo pri tomto opatrení boli u zamestnávateľa, ktorému poklesli tržby, podporení všetci zamestnanci, pri opatrení 3A sú podporení len tí zamestnanci, ktorým zamestnávateľ nemôže pridelovať prácu z dôvodu prekážky na strane zamestnávateľa. Opätovné zhoršenie epidemickej situácie sa prejavuje už aj v počte podporených mesačných pracovných miest, keď za september sa ich podporilo bežne 90 tisíc. K 5. decembru sa za október podporilo viac ako 85 tisíc mesačných pracovných miest a predpokladáme, že presiahne počet podporených pracovných miest za september, a to z dôvodu postupného spracovania ďalších žiadostí, keďže zasiahnuté subjekty môžu naďalej žiadať o pomoc, a to do konca decembra.

Zmeny v štruktúre „Prvej pomoci“, ktoré začali platiť od októbra 2020, mali pozitívny dopad na priemernú výšku pomoci na jedno pracovné miesto. V období medzi júnom až septembrom 2020 sa priemerná finančná podpora na pracujúceho zastabilizovala na hodnotách v rozmedzí 270 až 290 eur. Porovnanie údajov za september 2020 s obdobím do januára 2021 však ukazujú skok v priemernej výške finančnej pomoci. Kým na jedného pracovníka pripadalo v septembri v priemere 271 eur, tak do novembra došlo k prudkému nárastu na viac ako 460 eur a za január sa vyplátila v priemere pomoc až na úrovni 522 eur. Údaje za február a marec dokumentujú ďalšie zvýšenie pomoci na jedno pracovné miesto, a to k hranici 628 eur za marec. Spomínaný skok nastal najmä v dôsledku prechodu na rozšírený rámec „Prvá pomoc ++“, ktorý sa využíval až do konca júna 2021. Prechod na „Prvú pomoc ++“ je badateľný aj v priemernej výške finančného príspevku za ostatné mesiace. Podľa dostupných údajov za apríl až jún sa priemerná výška pomoci zastabilizovala nad hranicou 545 eur.

¹⁴ Výrazná korekcia v počte podporených mesačných pracovných miest (rádovo desaťtisíce) od októbra do decembra 2020 je dôsledkom dodatočnej úpravy v počte podporených pracovných miest v kategórii veľké podniky.

Úprava podmienok čerpania „Prvej pomoci“ za júl a nasledujúce mesiace, s výnimkou augusta, za ktorý sa nevyplácala pomoc, sa výška priemernej pomoci upravila do intervalu blízko 355 eur, s miernym nárastom až na zhruba 362 eur za október. Priemerná suma za júl a za september v porovnaní s údajmi z predchádzajúcej aktualizácie tohto komentáru narástla o viac ako 30 eur v súvislosti s dopĺcaním pomoci za tieto mesiace cez opatrenia 1 a 3A koncom novembra.¹⁵ Októbrová hodnota môže podliehať ďalšej korekcii, a to v dôsledku postupného spracovania ďalších žiadostí, ktoré môžu zasiahnuté subjekty za daný mesiac zaslať až do konca decembra. Spracovanie ďalších výkazov a žiadostí spravidla spôsobuje úpravu tohto ukazovateľa smerom nadol, preto dostupnú hodnotu za október treba interpretovať s istou dávkou neistoty.

Box 1 Kumulatívne údaje za marec 2020 až október 2021

Z priebežne aktualizovaných údajov vyplýva, že od začiatku mimoriadnej situácie bolo za mesiace marec 2020 až október 2021 k 5. decembru 2021 vyplatených **2 147 949 742,90 eur**. Celková žiadaná suma za všetkých devätnásť mesiacov predstavovala k rovnakému dátumu 2 150 468 105,41 eur. Odhadovaný počet žiadostí na jednotlivé opatrenia dosiahol 209 819. Je však potrebné zdôrazniť, že prijímanie žiadostí o finančnú pomoc za október 2021 je naďalej otvorené, a to až do konca decembra 2021. Údaje o čerpaní pomoci za tento mesiac preto budú podliehať zmenám súvisiacim so spracovaním ďalších podkladov.

Tabuľka A1 v dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 5. decembru 2021 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa počtu zamestnancov žiadateľa od mikropodnikov s maximálne deviatimi zamestnancami až po veľké podniky s najmenej 250 zamestnancami.¹⁶ Podiel jednotlivých kategórií na čerpanej sume bol od decembra 2020 približne po máj 2021 pomerne stabilný. Mikropodniky čerpali v danom období okolo 44 až 49 % celkovej vyplatenej podpory za jednotlivé mesiace. U malých podnikov sa podiel v rovnakom období pohyboval v blízkom okolí 20 % s miernymi medzimesačnými výkyvmi v oboch smeroch. Intenzita čerpania stredných podnikov bola počas uvedených mesiacov medzi 13 a 17 %. Vývoj u veľkých podnikov bol taktiež poznačený medzimesačnými pohybmi v oboch smeroch, avšak až do apríla sa podiel držal v intervale 13 až 16 %. V máji sme zaznamenali skok na približne 20 %. V júni sa podiel mikropodnikov mierne zvýšil, kým u ostatných kategórií podnikov sme zaznamenali opačný vývoj. Situácia sa v ďalších mesiacoch dynamicky mení a dochádza k postupnému nárastu čerpania mikropodnikov a veľkých podnikov. Kým prvá kategória čerpá za jednotlivé mesiace od júla viac ako 50 %, tak veľké podniky čerpajú ďalšiu viac ako štvrtinu. U malých a stredných podnikov evidujeme za rovnaké mesiace pokles v relatívnom zastúpení pod 10,5 %, resp. 5,5 %. Zmeny v relatívnom zastúpení jednotlivých kategórií na čerpanej „Prvej pomoci“ v posledných mesiacoch sú reakciou na úpravu podmienok čerpania „Prvej pomoci“, keď sa zastavilo poskytovanie pomoci prostredníctvom opatrenia 3B. Prezentované októbrové čísla budú podliehať dodatočným úpravám, pretože možnosť podať žiadosť je naďalej otvorená, a to do konca decembra.

Medzi mikropodnikmi prevažuje čerpanie pomoci cez opatrenie 2, ktoré od júna 2020 do marca 2021 tvorilo stabilne asi 55 % celkovej vyplatenej sumy za jednotlivé mesiace. Do júna 2021 vzrástol podiel opatrenia 2 u mikropodnikov na takmer 63 %, v júli dosiahol takmer 77 %, a podľa dostupných údajov za september a október čerpajú podniky cez toto opatrenie stabilne viac ako 74 %. Zvýšenie podielu opatrenia 2 od júla úzko súvisí najmä s pozastavením poskytovania opatrenia 3B, ktorého podiel bol do júna približne štvrtinový. V rovnakej kategórii podnikov sme v dôsledku zhoršenej epidemickej situácie a s tým spojeným obmedzovaním ekonomického života v úvodných mesiacoch roka 2021 sledovali postupný vzostup čerpania prostredníctvom opatrenia 1. Na základe čerstvých októbrových údajov sa využívanie opatrenia 1 výrazne nezmenilo oproti predchádzajúcim mesiacom, a naďalej zostáva v blízkosti piatich desiatin percenta. Avšak s postupným zhoršovaním epidemickej situácie, ktoré sledujeme, môžeme očakávať zmenu vo využívaní práve tohto opatrenia, a to bez ohľadu na veľkosť podniku. Pri ostatných kategóriách podnikov (malé, stredné i veľké) dlhodobo dominovalo opatrenie 3B. Prostredníctvom tohto opatrenia čerpali za jún 2021 veľké podniky viac ako

¹⁵ <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/informacie-media/aktuality/urady-prace-doplatia-zamestnavatelom-prvu-pomoc-za-mesiace-jul-september.html>

¹⁶ Dátová príloha je k dispozícii na internetovej stránke ISP institutsocialnejpolitiky.sk/analyticke-komentare/index.html

57 % „Prvej pomoci“, stredné podniky bezmála 85 % a malé podniky takmer 77 %. Po úprave podmienok „Prvej pomoci“ od júla 2021 malé, stredné ako aj veľké podniky čerpajú viac ako 95 % pomoci v jednotlivých mesiacoch cez opatrenie 3A.

Tabuľka A2 v dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 5. decembru 2021 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa odvetví hospodárstva (sekcie NACE). Najväčší podiel na čerpanej sume má podľa predbežných údajov aj za október priemysel (NACE sekcia C). Od júla sa jeho podiel udržiava na úrovni nad 30 %. Firmy pôsobiace v priemysle si už šiesty mesiac v rade udržujú túto pozíciu, kde vystriedali firmy z veľkoobchodu a maloobchodu (NACE sekcia G), ktoré čerpali najviac pomoci počas úvodných troch mesiacov roka 2021. Hoci od januára až do marca čerpali firmy z tohto odvetvia najväčšiu časť „Prvej pomoci“, tak iba za január a február tomu zodpovedal aj podiel podporených pracovníkov. S výnimkou spomínaných dvoch mesiacov v úvode roka 2021, má priemysel v jednotlivých mesiacoch najvyšší počet podporených pracovníkova podiel v posledných mesiacoch ďalej rastie, a to až na viac ako 40 % všetkých podporených pracovníkov. Tento vývoj dokážeme čiastočne vysvetliť zmenou nastavenia čerpania „Prvej pomoci“ od júla, načo reagoval aj počet podporených zamestnancov a SZČO. Postupnú zmenu v relatívnom zastúpení na vyplatenej sume sme evidovali aj u firiem z odvetvia stavebníctva (NACE sekcia F), ktorých podiel sa medzi májom a novembrom 2020 upravil z 5,8 % na 12 %. Následne v decembri prišiel mierny útlm na približne 10,6 %. Avšak za úvodných šesť mesiacov roka 2021 sme zaznamenali postupné zintenzívnenie čerpania až na úroveň 15,2 %, ktorú dokumentujú júnové čísla. Podľa dostupných údajov sa podiel stavebníctva zastabilizoval, a to na hranici 13 %. Firmy z troch prezentovaných odvetví stabilne čerpajú najväčšiu časť pomoci, spoločne od júla zhruba 60 %. Zaujímavý je aj vývoj čerpania pomoci u firiem z odvetvia ubytovania a stravovania (NACE sekcia I). Podiel tohto sektoru zaznamenal medzi augustom a novembrom 2020 skok, z 4,4 % na 15,2 %. V januári sa podiel prepadol na 10,3 % a následne sa udržiaval stabilne v okolí 11 %. Do júla sa podiel znížil postupne až na 6,5 % a s príchodom tretej vlny pandémie sa začína relatívne zastúpenie firiem z tohto odvetvia opäť navyšovať, za október predbežne na 11 %. S ďalším zhoršovaním epidemickej situácie môžeme očakávať postupný nárast tohto odvetvia na vyplatenej „Prvej pomoci“.

Priemerná výška podpory podľa veľkosti žiadateľa a sektorov ekonomiky vykazuje pomerne veľkú heterogenitu medzi jednotlivými mesiacmi. Z hľadiska kategórie veľkosti podniku od júna 2020 platí, čím väčší podnik, tým nižšia priemerná výška podpory. Výnimkou sú júl a september 2021. V júli bola priemerná podpora na jedného zamestnanca mierne vyššia v malých ako v mikropodnikoch. Za september podpora na jedného zamestnanca v kategórii veľkých podnikov presiahla pomoc pripadajúcu na zamestnanca stredného podniku. Podľa predbežných údajov sa usporiadanie priemernej výšky podpory za október vrátilo do pôvodného stavu. Prudké medzimesačné zmeny evidujeme najmä za október 2020, február 2021 a júl 2021, keď sa prechádzalo na rozšírený rámec „Prvá pomoc +“, respektíve „Prvá pomoc ++“ a v poslednom prípade na rámec „Prvá pomoc“. Priemerná podpora na pracovníka mikropodniku dosiahla takmer 677 eur za február. U veľkých podnikov sa po prechode na „Prvú pomoc ++“ vyplácala priemerná pomoc na zamestnanca vo výške takmer 498 eur. Vývoj v ďalších mesiacoch bol pomerne turbulentný. Kým priemerná výška podpory za marec stúpila vo všetkých kategóriách podnikov, s výnimkou veľkých podnikov, tak následne v apríli došlo k poklesu u všetkých kategórii bez výnimky. Na zamestnanca malého podniku pripadala za apríl priemerná podpora vo výške takmer 603 eur, u stredných podnikov pomoc priemerne dosahovala viac ako 533 eur. Za obdobie máj a jún je vývoj pomerne rôznorodý v závislosti od veľkosti podniku. Zatiaľ čo u mikropodnikov sledujeme postupný nárast až k hranici 675 eur, tak u malých, stredných a veľkých podnikov sledujeme znižovanie priemernej výšky mesačnej podpory o desiatky eur (na takmer 581 eur, 497 eur a 357 eur za jún). Hodnoty za obdobie júl až október 2021 dokumentujú úpravu podmienok čerpania a prechod na rámec „Prvá pomoc“, čo sa premietlo aj vo výške pomoci pripadajúcej na jedného zamestnanca. Priemerná výška podpory na jedno pracovné miesto podporené za mesiace júl až október 2021 sa pohybovala v intervale od 257 eur vo veľkých podnikoch za júl po 438 eur v stredných podnikoch tiež za júl. Z odvetvového pohľadu na „Prvú pomoc“ vyplýva, že najvyššia pomoc na jedno pracovné miesto prúdi za október do organizácií pôsobiach v sektoroch umenie, zábava a rekreácia (NACE sekcia R – 457 eur), stavebníctva (NACE sekcia F – 449 eur) a poľnohospodárstva (NACE sekcia A – 448 eur). Naopak najnižšia priemerná podpora smeruje do odvetví priemyselnej výroby (NACE sekcia C – 296

eur), veľkoobchod a maloobchod (NACE sekcia G – 359 eur) a doprava a skladovanie (NACE sekcia H – 373 eur).

Box 2 Ako dlho trvá poskytnutie pomoci?

Vyhlásenie núdzového stavu v súvislosti s pandémiou COVID-19 postavilo slovenský verejný sektor, a zvlášť sieť úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, pred doposiaľ bezprecedentnú výzvu. Popri štandardnej agende úradov bolo nevyhnutné v čo možno najkratšom čase zabezpečiť vykonanie množstva úloh úzko súvisiacich s núdzovým stavom a dynamicky sa meniacou epidemickou situáciou. Medzi tieto úlohy patrilo aj zabezpečenie výplaty podpory poskytovanej v rámci opatrení „Prvej pomoci“. Podľa dát dostupných k 5. decembru 2021 trvala výplata pomoci v priemere mierne viac ako 4 pracovné dni od momentu prijatia žiadosti, prípadne mesačného výkazu, až po spracovanie podkladu na úhradu príslušným úradom práce.¹⁷

V prípade subjektov, ktoré si požiadali o pomoc za jeden mesiac a **majú podpísanú dohodu**, si poskytnutie pomoci za nasledujúce mesiace **nevyžaduje podpisovanie novej dohody, ale postačuje predloženie výkazu**. Týmto sa po uzavretí dohody výrazne zjednodušuje a skraca vybavovanie pomoci za nasledujúce mesiace.

Tabuľka B1 Trvanie vybavenia pomoci (od prijatia žiadosti alebo výkazu po spracovanie úradom práce)

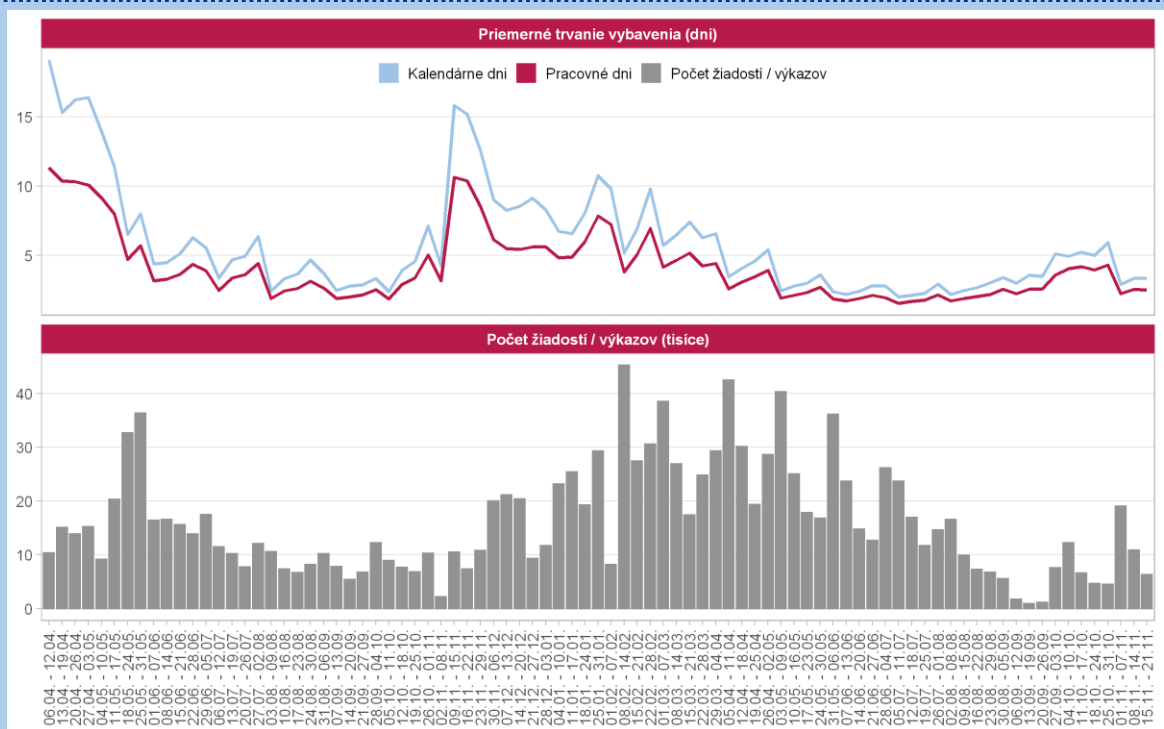
Opatrenie	Priemerné trvanie vybavenia		Počet žiadostí / výkazov
	Kalendárne dni	Pracovné dni	
1	8,36	5,63	46 209
2	5,15	3,68	825 468
3A	6,09	4,31	89 086
3B	6,32	4,46	261 929
4A	8,35	5,83	126 464
4B	8,71	6,12	13 800
Spolu	5,88	4,16	1 362 956

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Priemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 21. novembra 2021 a zároveň vybavené najneskôr 5. decembra 2021. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

Tabuľka B1 a Graf B1 obsahujú informácie o trvaní vybavenia nových žiadostí ako aj výkazov prijatých v období apríl 2020 až november 2021 k dohodám z predchádzajúcich mesiacov. Vybavenie pomoci sa výrazne zrýchlilo od polovice mája 2020, odkedy okrem nových žiadostí úrady práce vybavujú aj výkazy k už existujúcim dohodám. V októbri a v novembri prišlo k skokovitým nárastom trvania vybavenia spojeným s prechodom na „Prvú pomoc +“. Po týchto nárastoch však opäť pozorujeme zrýchlenie vybavovania, ktorého trvanie sa vrátilo na hodnoty podobné tým, ktoré sme pozorovali pri pôvodnej „Prvej pomoci“. Prechod na „Prvú pomoc ++“ síce spôsobil mierne predĺženie priemerného vybavenia žiadostí a výkazov, ktoré sledujeme na Grafe B1, avšak po úvodnom nápre, ktorý sa prejavil v značnom náraste počtu žiadostí najmä v druhom februárovom týždni, opäť sledujeme postupný pokles v počte dní nevyhnutných na zvládnutie celého procesu. Po postupnom miernom predlžovaní trvania vybavenia medzi augustom a októbrom 2021 pozorujeme v novembri opätovné zrýchlenie.

¹⁷ S cieľom eliminovať možnú diskrepanciu medzi dátumom odoslania žiadosti o podporu žiadateľom a jej registráciou bola odhadovaná celková dĺžka procesu výplaty predĺžená o dva dni.

Graf B1 Vybavenie pomoci v jednotlivých týždňoch

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Priemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 21. novembra 2021 a zároveň vybavené najneskôr 5. decembra 2021. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

Pandemické ošetrovné

Prerušenie vyučovania v školách a školských zariadeniach od 16. marca 2020 do odvolania vytvorilo u pracujúcich potrebu zabezpečiť starostlivosť o deti. MPSVR SR na túto situáciu zareagovalo zavedením dávky „pandemické ošetrovné“, na ktorú získali nárok nemocensky poistení rodičia, ktorí sa počas krízovej situácie (od 12. marca 2020) súvisiacej so šírením ochorenia COVID-19 osobne starali o dieťa, ktoré nedovršilo jedenásť rok, alebo do dovŕšenia šestnásteho roku veku, ak išlo o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom.¹⁸ Výška ošetrovného za deň je rovnako ako pri bežnom ošetrovnom 55 % denného vymeriavacieho základu určeného z najviac dvojnásobku priemernej mzdy spred dvoch rokov (približne 70 % čistej mzdy).¹⁹

Podmienky pri poskytovaní pandemickej OČR sa zmenili novelou zákona o sociálnom poistení, ktorá nadobudla účinnosť 23. septembra 2020.²⁰ Cieľom novely bolo predovšetkým upraviť podmienky nároku na pandemické ošetrovné v školskom roku 2020/2021. Po novom majú nárok na ošetrovné v čase trvania krízovej situácie nemocensky poistení poistenci starajúci sa o dieťa, ktoré je choré, ktoré je v karanténe alebo je zatvorená škola alebo škôlka, ktorú dieťa navštevuje. Nárok na pandemické ošetrovné ostal zachovaný aj v prípade rodinných príslušníkov, ktorí zabezpečujú starostlivosť o príbuzného, ktorému sa neposkytuje starostlivosť v zariadení sociálnych služieb z dôvodu obavy o jeho zdravie. Toto sa však nevzťahuje na rodičov žiakov základných škôl, pre ktorých je prezenčná školská dochádzka od 1. septembra 2020 opäť povinná, a nárok vzniká len pri uzavretí

¹⁸ Novela zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení prostredníctvom zákona číslo 63/2020 Z. z.

¹⁹ Viac podrobností na webovej stránke MPSVR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/.

²⁰ Viac informácií na stránke Sociálnej poisťovne www.employment.gov.sk/sk/informacie-media/aktuality/zmeny-pri-poskytovani-pandemickej-ocr.html

zariadenia príslušným orgánom. Od 1. do 30. apríla 2021 zvýšila Sociálna poisťovňa pandemické ošetrovné na 75 % denného vymeriavacieho základu alebo pravdepodobného denného vymeriavacieho základu.²¹

Tabuľka 3 Vyplatené dávky „ošetrovné“

Mesiac	2019	2020	2021	Nárast / pokles			Nárast / pokles (%)		
				2020 vs. 2019	2021 vs. 2019	2021 vs. 2020	2020 vs. 2019	2021 vs. 2019	2021 vs. 2020
Počet dávok									
január		14 937	22 250			7 313			49,0 %
február		14 108	52 479			38 371			272,0 %
marec	25 297	24 854	55 258	-443	29 961	30 404	-1,8 %	118,4 %	122,3 %
apríl	15 690	80 407	38 918	64 717	23 228	-41 489	412,5 %	148,0 %	-51,6 %
máj	13 918	149 856	23 890	135 938	9 972	-125 966	976,7 %	71,6 %	-84,1 %
jún	13 477	131 851	16 213	118 374	2 736	-115 638	878,3 %	20,3 %	-87,7 %
júl	13 015	56 264	11 905	43 249	-1 110	-44 359	332,3 %	-8,5 %	-78,8 %
august	10 350	26 217	10 284	15 867	-66	-15 933	153,3 %	-0,6 %	-60,8 %
september	10 170	24 060	11 635	13 890	1 465	-12 425	136,6 %	14,4 %	-51,6 %
október	12 781	15 834	19 450	3 053	6 669	3 616	23,9 %	52,2 %	22,8 %
november	16 495	23 692	35 325	7 197	18 830	11 633	43,6 %	114,2 %	49,1 %
december	14 731	20 608		5 877			39,9 %		
Výdavky (tisíce eur)									
január		1 709	3 749			2 040			119,3 %
február		1 674	12 238			10 563			630,9 %
marec	2 725	3 004	10 744	278	8 018	7 740	10,2 %	294,2 %	257,7 %
apríl	1 705	15 463	8 471	13 758	6 766	-6 992	807,0 %	396,9 %	-45,2 %
máj	1 554	46 756	5 163	45 202	3 609	-41 593	2 908,0 %	232,2 %	-89,0 %
jún	1 475	45 374	2 662	43 899	1 187	-42 712	2 976,2 %	80,5 %	-94,1 %
júl	1 480	17 748	2 103	16 267	623	-15 645	1 099,0 %	42,1 %	-88,2 %
august	1 286	7 569	2 052	6 283	766	-5 517	488,6 %	59,6 %	-72,9 %
september	1 304	7 032	2 645	5 728	1 341	-4 387	439,3 %	102,8 %	-62,4 %
október	1 454	2 539	2 952	1 085	1 497	413	74,6 %	102,9 %	16,2 %
november	1 881	2 937	5 153	1 056	3 272	2 216	56,1 %	173,9 %	75,4 %
december	1 659	3 054		1 395			84,1 %		

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje platné k 1.12.2021). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

Počas prvého roka pandémie (marec 2020 až február 2021) vzrástol počet vyplatených dávok ošetrovné medziročne 3,6-násobne o 453 403 dávok; výdavky v rovnakom období vzrástli zhruba 8,4-násobne o takmer 148 miliónov eur. V druhom roku pandémie (marec až november 2021) vzrástol počet vyplatených dávok ošetrovné oproti predpandemickému obdobiu o 91 685, čo predstavuje nárast o 70 %. V rovnakom období vzrástli výdavky na dávku ošetrovné o takmer 27 miliónov eur (182 %) v porovnaní s rovnakým obdobím pred vypuknutím pandémie.

Pandemické nemocenské

Jedným z protipandemických opatrení bola povinná izolácia osôb s potvrdeným ochorením alebo s podozrením na ochorenie COVID-19. Nemocensky poisteným poistencom, ktorí boli lekárom uznaní za dočasne práceneschopného (DPN) z dôvodu nariadenia karanténneho opatrenia alebo izolácie, vzniká od prvého dňa nariadenej karantény alebo izolácie nárok na dávku „pandemické nemocenské“ vo výške 55 % denného vymeriavacieho základu (približne 70 % čistej mzdy).²² Od 1. do 30. apríla 2021 zvýšila Sociálna poisťovňa

²¹ Viac informácií na stránke Sociálnej poisťovne <https://www.socpoist.sk/aktuality-socialna-poistovna-zvysi-pandemicku-pn-a-ocr-za-april-automaticky-poistenci-uz-zaroven-mozu-ziadat-o-znovu-posudenie-pandemickej-ocr/48411s69488c>

²² Nárok na „pandemické nemocenské“ vznikol na základe novely zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení. Pred účinnosťou novely patrila poistencovi dávka vo výške 25 % denného vymeriavacieho základu. Viac podrobností na webovej stránke MPSVR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/.

pandemické nemocenské na 75 % denného vymeriavacieho základu alebo pravdepodobného denného vymeriavacieho základu.²³

Tabuľka 4 Počet novohlásených prípadov DPN s dôvodom vzniku „karanténne opatrenie“

Rok	Jan	Feb	Mar	Apr	Máj	Jún	Júl	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
2019	12	5	10	7	13	9	9	9	13	10	11	2
2020	6	43	39 413	6 451	4 314	1 818	2 479	4 243	10 420	63 028	67 450	92 100
2021	93 711	97 060	71 448	27 676	10 186	2 479	3 390	5 237	12 726	38 469	95 599	

Zdroj: Sociálna poisťovňa. Pozn.: Údaj za november 2021 je spracovaný k 5. decembru 2021.

Počet novohlásených prípadov DPN z dôvodu „karanténne opatrenie“ prvýkrát kulminoval v marci 2020, keď počet nových prípadov dosiahol takmer 40 000 (Tabuľka 4). Tento počet zahŕňa všetky druhy karanténnych opatrení (napríklad z dôvodu žltacky). Keďže v marci predošlého roka bolo nahlásených len 10 prípadov, je možné predpokladať, že takmer všetky karantény sa týkali ochorenia COVID-19. Po poklese počas letných mesiacov začal počet novohlásených prípadov DPN z dôvodu zhoršujúcej sa epidemickej situácie a plošného testovania opäť stúpať a v zimných mesiacoch atakoval hodnotu 100 000 prípadov mesačne. Nástup tretej vlny na jeseň 2021 bol oproti predošlému roku oneskorený. V októbri 2021 novohlásené prípady nedosiahli úroveň z októbra predchádzajúceho roka, zaznamenaných bolo okolo 38,5 tisíc prípadov.

Tabuľka 5 Vyplatené dávky „nemocenské“

Mesiac	2019	2020	2021	Nárast / pokles			Nárast / pokles (%)		
				2020 vs. 2019	2021 vs. 2019	2021 vs. 2020	2020 vs. 2019	2021 vs. 2019	2021 vs. 2020
Počet dávok									
január		129 784	229 468			99 684			76,8 %
február		134 968	247 804			112 836			83,6 %
marec	154 834	143 256	259 955	-11 578	105 121	116 699	-7,5 %	67,9 %	81,5 %
apríl	143 625	193 587	248 957	49 962	105 332	55 370	34,8 %	73,3 %	28,6 %
máj	121 150	195 391	182 314	74 241	61 164	-13 077	61,3 %	50,5 %	-6,7 %
jún	115 231	146 826	145 722	31 595	30 491	-1 104	27,4 %	26,5 %	-0,8 %
júl	114 831	125 594	121 481	10 763	6 650	-4 113	9,4 %	5,8 %	-3,3 %
august	105 385	120 112	115 335	14 727	9 950	-4 777	14,0 %	9,4 %	-4,0 %
september	106 004	119 297	114 759	13 293	8 755	-4 538	12,5 %	8,3 %	-3,8 %
október	112 567	122 233	127 411	9 666	14 844	5 178	8,6 %	13,2 %	4,2 %
november	125 958	181 356	168 480	55 398	42 522	-12 876	44,0 %	33,8 %	-7,1 %
december	121 756	232 845		111 089			91,2 %		
Výdavky (tisíce eur)									
január		41 409	67 466			26 056			62,9 %
február		41 458	73 018			31 560			76,1 %
marec	39 278	43 001	75 021	3 723	35 743	32 021	9,5 %	91,0 %	74,5 %
apríl	40 583	51 421	79 436	10 838	38 854	28 015	26,7 %	95,7 %	54,5 %
máj	37 333	61 536	64 058	24 203	26 725	2 522	64,8 %	71,6 %	4,1 %
jún	36 154	52 924	51 743	16 771	15 589	-1 182	46,4 %	43,1 %	-2,2 %
júl	34 957	44 765	44 956	9 807	9 998	191	28,1 %	28,6 %	0,4 %
august	34 782	44 122	44 040	9 339	9 258	-81	26,9 %	26,6 %	-0,2 %
september	34 418	43 147	42 823	8 729	8 405	-324	25,4 %	24,4 %	-0,8 %
október	33 886	41 702	43 645	7 816	9 759	1 943	23,1 %	28,8 %	4,7 %
november	38 460	52 952	53 596	14 492	15 136	644	37,7 %	39,4 %	1,2 %
december	37 581	63 886		26 305			70,0 %		

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje platné k 1.12.2021). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

²³ Viac informácií na stránke Sociálnej poisťovne <https://www.socpoist.sk/aktuality-socialna-poistovna-zvysi-pandemicku-pn-a-ocr-za-april-automaticky-poistenci-uz-zaroven-mozu-ziadat-o-znovu-posudenie-pandemickej-ocr/48411s69488c>

Počas prvého roka pandémie vzrástol počet vyplatených dávok nemocenské o 571 676 dávok (1,4 násobný nárast), čo sa premietlo do nárastu výdavkov 1,4-násobne o 190 miliónov eur.²⁴ V druhom roku pandémie (marec až november 2021) vzrástol počet vyplatených dávok nemocenské oproti predpandemickému obdobiu o 384 829 (35 %). V rovnakom období vzrástli výdavky na dávku nemocenské o 169 miliónov eur (51 %) v porovnaní s rovnakým obdobím pred vypuknutím pandémie (Tabuľka 5).

Odklad a odpustenie povinnosti zaplatiť odvody

Dôležitou súčasťou podpory udržania pracovných miest je aj odklad a odpustenie odvodových povinností zamestnávateľov a SZČO. MPSVR SR pristúpilo k zmene zákona o sociálnom poistení s cieľom umožniť odklad odvodov zamestnávateľa a SZČO za marec 2020 a odpustenie týchto odvodov za apríl 2020.²⁵ Následne vláda SR prijala nariadenia umožňujúce odklad odvodov aj za máj až júl 2020.²⁶ V decembri vláda rozhodla aj o možnosti požiadať o odklad splatnosti odvodov za december 2020 do 30. júna 2021.²⁷ Ďalšie rozšírenie tohto druhu podpory prišlo v januári 2021, keď vláda umožnila predĺženie splatnosti odvodov za tento mesiac až do konca júna 2021.²⁸ 24. februára 2021 nadobudlo platnosť nariadenie vlády Slovenskej republiky²⁹, ktoré umožnilo odklad odvodov aj za február 2021, taktiež do konca júna 2021, pri splnení stanovených podmienok. Vláda pristúpila k obdobnému odkladu odvodov aj za marec a apríl 2021.³⁰ 21. mája nadobudlo účinnosť nariadenie vlády Slovenskej republiky³¹, na základe ktorého môžu subjekty spĺňajúce podmienky požiadať o odklad odvodov aj za máj 2021. K ďalšiemu rozšíreniu tohto druhu pomoci prišlo 20. októbra, keď vláda prijala uznesenie, ktorým sa umožňuje odložiť si splatnosť odvodov aj za október 2021.³² Aj v dôsledku zhoršujúcej sa epidemickej situácie sa vláda rozhodla rozšíriť takúto formu pomoci aj za mesiac november³³ Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie znižuje mzdové náklady na priemerného zamestnanca takmer o jednu pätinu.

Tabuľka 6 Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie: základné štatistiky ^a

Mesiac	Typ žiadateľa		Spolu
	SZČO	Zamestnávateľ	
Počet			
marec 2020 (odklad)	5 031	6 116	11 147
apríl 2020 (odpustenie)	13 604	19 408	33 012
máj 2020 (odklad)	2 509	3 406	5 915
jún 2020 (odklad)	1 195	1 339	2 534
júl 2020 (odklad)	974	867	1 841
december 2020 (odklad)	1 010	1 756	2 766
január 2021 (odklad)	1 399	2 513	3 912
február 2021 (odklad)	1 364	2 211	3 575
marec 2021 (odklad)	1 229	1 989	3 218
apríl 2021 (odklad)	877	1 518	2 395
máj 2021 (odklad)	625	1 031	1 656
október 2021 (odklad)	180	44	224

²⁴ Dávka "pandemické nemocenské" tvorí len zlomok celkových vyplatených dávok. Napríklad v apríli 2020 predstavovalo "pandemické nemocenské" približne desatinu všetkých vyplatených dávok (Informačný systém Sociálnej poisťovne).

²⁵ Pre detailný popis pravidiel a podmienok odkladu a odpustenia odvodov, pozri zákon 68/2020 Z. z. a 95/2020 Z. z., ako aj nariadenie vlády 76/2020 Z. z. novelizované nariadeniami 132/2020 Z. z. a 102/2021 Z. z. Vecný rámec tohto komentára sa obmedzuje na opatrenia v pôsobnosti MPSVR SR, preto sa nevenujeme vyhodnoteniu prípadného odkladu, odpusteniu alebo iným zmenám v odvodoch na zdravotné poistenie.

²⁶ Pozri nariadenie vlády 131/2020 Z. z.

²⁷ Pozri nariadenie vlády 380/2020 Z. z.

²⁸ Pozri nariadenie vlády 31/2021 Z. z., ktoré novelizuje a dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

²⁹ Pozri nariadenie vlády 89/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

³⁰ Pozri nariadenie vlády 154/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

³¹ Pozri nariadenie vlády 181/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

³² Pozri nariadenie vlády 611/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

³³ Pozri nariadenie vlády 435/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

Suma			
marec 2020 (odklad)	849 235,43 €	17 913 423,51 €	18 762 658,94 €
apríl 2020 (odpustenie)	2 413 505,29 €	66 160 843,78 €	68 574 349,07 €
máj 2020 (odklad)	469 290,42 €	20 282 567,22 €	20 751 857,64 €
jún 2020 (odklad)	225 769,72 €	10 212 580,61 €	10 438 350,33 €
júl 2020 (odklad)	180 372,06 €	3 781 487,57 €	3 961 859,63 €
december 2020 (odklad)	183 146,93 €	5 578 293,25 €	5 761 440,18 €
január 2021 (odklad)	271 581,89 €	7 608 456,58 €	7 880 038,47 €
február 2021 (odklad)	275 448,25 €	6 564 211,95 €	6 839 660,20 €
marec 2021 (odklad)	251 982,65 €	6 955 951,67 €	7 207 934,32 €
apríl 2021 (odklad)	184 790,84 €	5 297 984,30 €	5 482 775,14 €
máj 2021 (odklad)	130 438,26 €	4 138 531,00 €	4 268 969,26 €
október 2021 (odklad)	34 772,73 €	178 064,37 €	212 837,10 €

Zdroj: Sociálna poisťovňa. Pozn.: ^a Údaje sú aktuálne k 15. novembru 2021; očakávame aktualizáciu dát do budúcnosti tak z dôvodu postupného spracovávaní existujúcich podkladov zakladajúcich nárok na odklad/odpustenie odvodov, ako aj z dôvodu korekcie doteraz spracovaných podkladov; ^b Údaje obsahujú aj dáta za subjekty spadajúce do sektora verejnej správy v zmysle metodiky ESA2010 a predstavujú horný odhad poklesu príjmov Sociálnej poisťovne z odvodov SZČO a zamestnávateľov z dôvodu odkladu alebo odpustenia odvodov za daný mesiac.

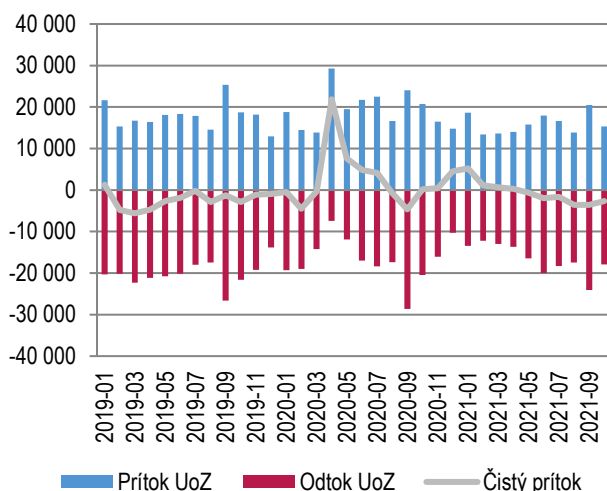
Odklad splatnosti odvodov na sociálne poistenie za rok 2020 bol pôvodne schválený do leta 2020 a neskôr predĺžený až do 30. júna 2021. Na základe nariadenia vlády Slovenskej republiky³⁴ sa upravila aj splatnosť odvodov nasledovne: odložené odvody za marec 2020 sú splatné v termíne do 30. septembra 2021, za máj 2020 do 31. marca 2022, za jún 2020 do 30. júna 2022, za júl 2020 do 30. septembra 2022, za december 2020 do 31. decembra 2022, za január 2021 do 31. marca 2023, za február 2021 do 30. júna 2023, za marec 2021 do 30. septembra 2023, odložené odvody za apríl 2021 sú splatné v termíne do 31. decembra 2023, odložené odvody za máj 2021 sú splatné do 31. marca 2024. Odložené odvody za október 2021 sú splatné do 30. júna 2024 a odložené odvody za november budú splatné do 30. septembra 2024. Odklad odvodov je umožnený tým subjektom, ktoré vykázali za daný mesiac pokles čistého obratu alebo pokles príjmov aspoň o 40 % v porovnaní s rokom 2019, príp. s februárom 2020. Odpustenie odvodov za apríl 2020 bolo zamerané na podporu tých subjektov, ktoré mali v apríli 2020 aspoň jednu zo svojich prevádzok zatvorenú dlhšie ako 15 dní na základe rozhodnutia Úradu verejného zdravotníctva. Tabuľka 6 obsahuje základné štatistiky o využití možnosti odkladu a odpustenia odvodov na sociálne poistenie podľa dát dostupných k 15. novembru 2021 v delbe podľa charakteristiky subjektov. Túto formu podpory udržania pracovných miest mohli využiť aj subjekty zaradené do sektora verejnej správy.

Situácia na trhu práce

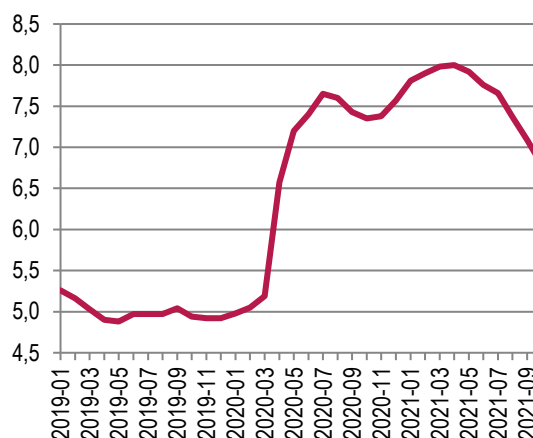
Nárast identifikovaných prípadov COVID-19 a následné protipandemické opatrenia vyvolali na pracovnom trhu výrazný pohyb. V apríli 2020 sme prvýkrát po 14 mesiacoch pozorovali vyšší prítok nových uchádzačov o zamestnanie do evidencie ako ich odtok. Konkrétne, v apríli 2020 bolo zaevidovaných 29 275 nových uchádzačov o zamestnanie, čo predstavuje oproti predošlému mesiacu viac ako dvojnásobok. Situácia na pracovnom trhu sa počas letných mesiacov stabilizovala. Pokles nezamestnanosti zaznamenaný medzi augustom 2020 a októbrom 2020 (pozri Graf 4) evidujeme aj po sezónnom očistení dát.

³⁴ Pozri nariadenie vlády 611/2021 Z, z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z.z.

Graf 3 Prítok a odtok UoZ

Graf 4 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v %

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Čistý prítok je vypočítaný ako "prítok mínus odtok UoZ".

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Miera nezamestnanosti je vypočítaná z počtu disponibilných UoZ.

So zhoršovaním epidemiologickej situácie na jeseň 2020 však prítok uchádzačov do evidencie opäť začal prevyšovať ich odtok. Tento stav trval od októbra 2020 až do apríla 2021. Od mája 2021 pozorujeme opäť čistý odtok z evidencie uchádzačov o zamestnanie, ktorý v októbri 2021 dosiahol hodnotu 2 606 uchádzačov. Miera evidovanej nezamestnanosti dosiahla hodnotu 6,79 %, čo je však stále 1,6 p.b. nad úrovňou z marca 2020.³⁵

Počet zamestnávateľov v novembri 2021 medziročne klesol o 0,4 %, ale celkový počet poisťných vzťahov (zamestnanci, dohody a SZČO) stúpol o 0,7 % (Tabuľka 7). Výraznejší medziročný rast pozorujeme len v prípade dohôd (+2,6 %). Počet zamestnaneckých poisťných vzťahov dosiahol hodnotu 1 985 585, čo medziročne predstavuje nárast o 0,4 %. Stúpol aj počet samostatne zárobkovo činných osôb o 1,0 %.

Tabuľka 7 počtu poisťencov z registra Sociálnej poisťovne

Subjekt	November 2020	November 2021	Nárast / pokles	Nárast / pokles (%)
Zamestnávateľa	189 249	188 433	-816	-0,4 %
Zamestnanci (ZEC)	1 978 414	1 985 585	7 171	0,4 %
Dohody (DOH)	380 475	390 446	9 971	2,6 %
SZČO povinne poistení	215 897	218 001	2 104	1,0 %
Spolu (ZEC + DOH + SZČO)	2 574 786	2 594 032	19 246	0,7 %

Zdroj: Sociálna poisťovňa.

Vzhľadom na pretrvávajúcu pandemickú situáciu vláda SR niekoľkokrát schválila predĺženie nástroja „Prvá pomoc“. V súčasnosti je pomoc predĺžená do februára 2022, pričom od 1. septembra sa menia podmienky pre získanie podpory.³⁶ Zároveň rozhodla aj o predĺžení doby splatnosti poisťného na sociálne poistenie za vybrané mesiace roka 2020 až do konca septembra 2021 a za vybrané mesiace roka 2021 až do konca septembra 2024. Viaceré z nástrojov podpory budú k dispozícii obyvateľom aj v najbližších mesiacoch a ich využitie je potrebné priebežne monitorovať a vyhodnocovať.

³⁵ Miera evidovanej nezamestnanosti je vypočítaná z počtu disponibilných UoZ, t. j. takých, ktorí bezprostredne po ponuke voľného pracovného miesta môžu nastúpiť do pracovného pomeru. Celková miera nezamestnanosti môže byť vyššia, nakoľko zohľadňuje aj nedisponibilných UoZ (napr. dočasná práceneschopnosť, OČR, vzdelávanie a príprava pre trh práce alebo menšie obecné služby).

³⁶ Viac informácií o aktuálnych podmienkach podpory je dostupných na internetovej stránke www.pomahameludom.sk.

Box 3 Regionálny pohľad na vývoj nezamestnanosti počas obdobia od vypuknutia pandémie

Podľa údajov ÚPSVaR o vývoji nezamestnanosti medzi februárom 2020 a októbrom 2021 došlo k zvýšeniu miery evidovanej nezamestnanosti z 5,05 % na 6,79 %. Situácia na trhu práce sa však naďalej stabilizuje, čo potvrdzujú aj októbrové čísla miery evidovanej nezamestnanosti, ktorá klesla šiesty mesiac v rade. Medzi septembrom a októbrom sme zaznamenali pokles o 0,3 p.b. (zo 7,09 % na 6,79 %), čo predstavuje najdynamickejšie medzimesačné zníženie od vypuknutia pandémie. Vývoj v posledných mesiacoch reagoval na stabilizáciu epidemickej situácie, avšak už mnohokrát spomínaná tretia vlna môže ovplyvniť situáciu na slovenskom trhu práce v najbližších týždňoch.

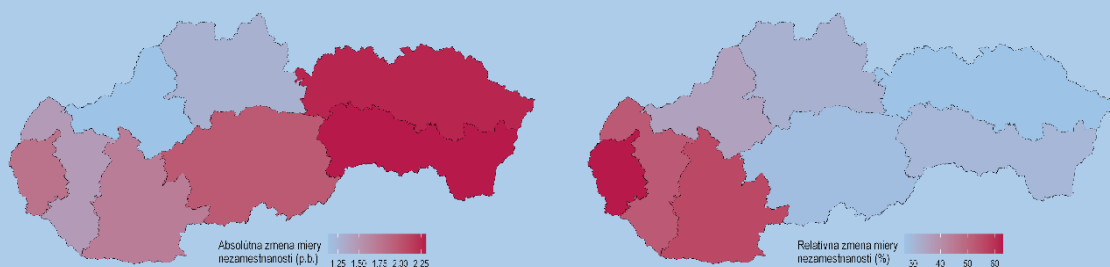
Tabuľka B3 Miera evidovanej nezamestnanosti v percentách a jej zmena (február 2020 – október 2021)

Kraj	február 2020	október 2021	absolútna zmena (v p.b.)	relatívna zmena (v %)
Bratislavský	2,83	4,61	1,78	62,90
Trnavský	2,80	4,27	1,47	52,50
Trenčiansky	3,21	4,34	1,13	35,20
Nitriansky	3,04	4,74	1,70	55,92
Žilinský	4,07	5,35	1,28	31,45
Banskobystrický	6,94	8,91	1,97	28,39
Prešovský	8,45	10,72	2,27	26,86
Košický	7,70	10,01	2,31	30,00
SR	5,05	6,79	1,74	34,46

Zdroj: ÚPSVaR a vlastné výpočty; Pozn.: Miera nezamestnanosti bola vypočítaná z počtu disponibilných UoZ.

Z údajov dostupných k 1. decembru 2021 vyplýva, že miera evidovanej nezamestnanosti rástla v porovnaní s februárom 2020 najvýraznejšie v absolútnom vyjadrení (v p.b.) v Košickom, Prešovskom a Banskobystrickom kraji (nárast o 2,31 p.b., 2,27 p.b., respektíve 1,97 p.b.). V pomernom vyjadrení k hodnote z februára 2020 (v percentách) najmarkantnejšie vzrástla miera evidovanej nezamestnanosti v Bratislavskom (62,90 %, respektíve 1,78 p.b.) a Nitrianskom kraji (55,92 % respektíve 1,70 p.b.). Naopak, najnižšiu mieru nárastu nezamestnanosti v absolútnom vyjadrení zaznamenali úrady práce v Trenčianskom a Žilinskom kraji. Vzhľadom na fakt, že nezamestnanosť rástla na celom území SR a jej miera bola vo februári 2020 o niekoľko p.b. vyššia v Košickom, Prešovskom a Banskobystrickom kraji oproti zvyšku SR, relatívny nárast miery nezamestnanosti je v týchto regiónoch podstatne nižší ako na západe SR (pozri posledný stĺpec v Tabuľke B3 a Graf B2).

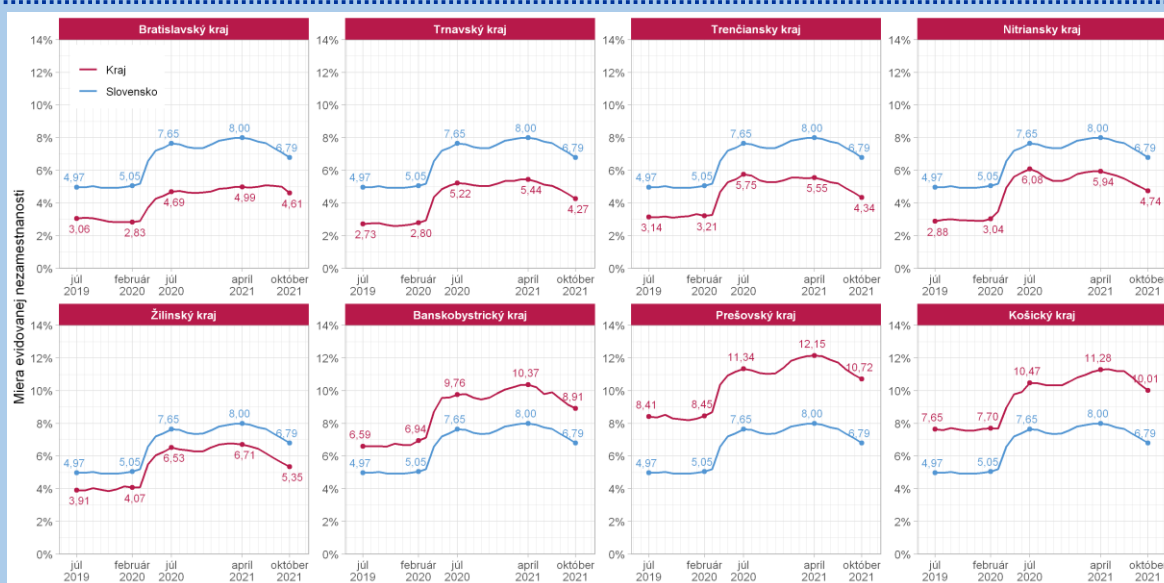
Graf B2 Zmena miery evidovanej nezamestnanosti medzi februárom 2020 a októbrom 2021

Zdroj: ÚPSVaR a vlastné prepočty

Regionálnu heterogenitu v miere evidovanej nezamestnanosti potvrdzuje aj Graf B3. Zároveň však dokumentuje pokles miery evidovanej nezamestnanosti zaznamenaný od augusta 2021 vo všetkých krajoch. V Košickom, Prešovskom a Banskobystrickom kraji evidujeme najvýraznejší pokles miery evidovanej nezamestnanosti medzi augustom a októbrom, a to o 1,18 p.b. (z 11,19 % na 10,01 %), o 1,01 p.b. (z 11,73 % na 10,72 %), resp. o 1 p.b. (z 9,91 % na 8,91 %). Napriek postupnému znižovaniu miery evidovanej nezamestnanosti vo všetkých krajoch sú naďalej badateľné výrazné regionálne rozdiely. Kým kraje zo Západného Slovenska a Žilinský kraj dosahujú značne podpriemernú úroveň evidovanej miery nezamestnanosti, tak Košický, Prešovský a Banskobystrický kraj naďalej výraznejšie zaostávajú. Trh práce bude v ďalších týždňoch skúšaný tretou vlnou pandémie, ktorá môže zvrátiť pozitívny vývoj zaznamenaný v posledných mesiacoch.

Graf B3 Miera evidovanej nezamestnanosti klesá od augusta 2021 výraznejšie na východe

Zdroj: ÚPSVaR

Bibliografia

- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Chujac, T., Komadel, J., & Veselková, M. (2021b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 15)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.sk/wp-content/uploads/2021/08/ISP_2021_Prva_pomoc_update15_FINAL.pdf
- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020a). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 4)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/09/isp_2020_prva_pomoc_update4_final.pdf
- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 5)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/10/ISP_2020_Prva_pomoc_update5_final.pdf
- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020c). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 6)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/11/ISP_2020_Prva_pomoc_update6_FINAL.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020a). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_final5.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 2)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020covid_druha_aktualizacia.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020c). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 3)*. Dostupné na Internete:

- SIP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_august2020_aktual3_final.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., Veselková, M., & Vojtechová, B. (2020). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia)*. Dostupné na Internet: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_20200615.pdf
- MPSVR SR. (2020). Z „Prvej pomoci +“ rezort vyplatí viac peňazí väčšiemu počtu žiadateľov, 28. 10. Dostupné na Internet: internetová stránka MPSVR SR: <https://bit.ly/32fm9RII>
- Úrad vlády SR. (2020). *Uznesenie č. 682/2020 a materiál č. 23088/2020*. Dostupné na Internet: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/18833/1>
- Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 319/2021 a materiál č. UV-10558/2021*. Slovensko. Dostupné na Internet: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/19292/1>
- Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 440/2021 a materiál č. UV-16464/2021*. Slovensko. Dostupné na Internet: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26308/1>
- Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 646/2021 a materiál č. UV-25446/2021*. Slovensko. Dostupné na Internet: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26587/1>
- Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 714/2021 a materiál č. 27687/2021*. Slovensko. Dostupné na Internet: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26685/1>
- Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 72/2021 a materiál č. UV-2115/2021*. Slovensko. Dostupné na Internet: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25710/1>
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. (2021). *Oznámenie o možnosti predkladania žiadostí o poskytnutie finančného príspevku v rámci projektu "Prvá Pomoc" (aktualizácia č 18 - podmienky platné pre oprávnené obdobie od 01.02.2021)*. Dostupné na internete: https://www.pomahameludom.sk/pp_plus_docs/marec_2021_2/Oznamenie_aktualizacia_od_01022021_final.pdf.
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR. (2020). *Oznámenie o možnosti predkladania žiadostí o poskytnutie finančného príspevku v rámci projektu „Prvá pomoc“ (aktualizácia č. 13)*. Dostupné na Internet: https://www.pomahameludom.sk/pp_plus_docs/december/Oznamenie_nov_platnost_od_01102020_ver05.pdf